

Kongl. Maj:ts Befallningshafwande

till

Kongl. Maj:t ingifne Fem års Berättelse år 1822.

Stockholm tryckt hos Ernst Adolph Detman, 1823.

Norra Smedjegatan, Poudretts Huset.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Calmare Län till Kongl. Maj:t ingifne Fem års Berättelse år 1822.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB).

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

Kongl. Maj:ts Befallningshafwande

till

Kongl. Maj:t ingifne Fem års Berättelse år 1822.

Stockholm tryckt hos Ernst Adolph Detman, 1823.

Norra Smedjegatan, Poudretts Huset.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
1:o Länets allmänna beskaffenhet.....	3.
2:o Inwånare.....	4.
Folkmängden.....	4.
Folket.....	4.
3:o Näringar.....	4.
Jordbruk.....	4.
Boskapsskötsel.....	5.
Skogar.....	6.
Bergsrörelse.....	7.
Fabriker, Bruk och öfrige Näringar, hwilka icke höra till Bergsrörelsen.....	8.
Binäringar.....	9.
Handel.....	10.
4:o Politisk Författning.....	10.
Kammarwerk.....	10.
Stats-bidrag.....	10.
Politi.....	12.
5:o Städer.....	12.
Calmar.....	12.
Westervik.....	14.
Wimmerby.....	15.

Tabellbilaga

Calmare Län. Tabell för Landet
Tabell för Städerna i Calmar Län år 1822

1:0 **L**änets allmänna beskaffenhet. Länets, som är omkring 28 mil långt, med en bredd, af fem till sex, och, på en liten sträcka, Sju mil, gränzar i Öster med hela dess längd till Östersjön, i Norr till Öster, götland, i Wester till Jönköpings och Kronobergs Län och i Söder till Bleking. Af de Nio häradar, uti hvilka Länets är indeladt, äro de sex, som ligga emot Norr, eller Norra och Södra Tjust, Sefwedens, Tunalåns, Åspelandes och Handbörds häradar begripa, genomskurna af mångfalldiga sjöar och hafwa högst få stenfria slätter, hwaremot i de öfrige Trenne, eller Stranda, Norra och Södra Måre häradar, så berg finnas, äfvensom få insjöar träffas, men flere stenfria, odlade slätter förekomma, i synnerhet i Södra Måre. Rår och mossar träffas också i större mängd i Norra delen af Länets än i den Södra. Denna skillighet har inslytande på klimatet, hvilket i de 3:ne sistnämnde Häradar är märkligt blidare än i de öfrige, och våren inträffar der tidigare; men uti Innewånarnes hälsotillstånd synes den ej förorsaka någon olikhet. Cultivationen lider dock af nattfroster mera i den Norra än Södra delen, likväl inträffar denna olägenhet nu för tiden äfven i Norra delen mindre än för. Mångfalldige af oftvananmärkte Rår och Mossar hafwa i sednare åren blifwit uttorrade och odlade, och 2:ne ganska stora Sjöar i Tunalåns härad uttappade, der såd och gräs nu ymnigt växa. Hägen för dessa företag här i Länets är så allmän, att de på intet ställe, så långt enskilda förmågan medgifwer, lemnas ur sigte. Bergen innehålla, så widt ännu är kändt, endast uti Tryserums och Ufna Socknar af Norra Tjust härad jernmalm. På äfskillige ställen, uti Södra Tjust har wäl anledning förekommit, att bergen innehålla koppar och försök att bryta den hafwa blifwit gjorde, men dermed fortfares nu icke; der har dock, inem sistförflutna fem åren, uti en nedlagd

Roppargruswa, Cobolt blifwit funnen till förwånande myckenhet och ypperlig godhet. **Sjåarne** i allmänhet äro af såga fördel för ågarne, dock finnas åstfällige som innehålla jernmalm, men denna är af så dålig beskaffenhet, att den i allmänhet måste med två tredjedelar af bergmalm, som vanligen hämtas från Östergötlands och Nyköpings Län, uppblandas, om jernet skall blifwa dugligt. — **Slogarne**, som tillföre sträckt sig öfver alla trakter i Lännet, förnämligast bestående af furu, gran, ek och björk, hafwa i senare åren blifwit mycket förminskade, men äro ändocå betydliga och afverklningen deraf utgör en betydlig, lönande bindring för Länets Innevånare. — Nådande jordmonen är uti Tjust och Söder Måre härader Lera, och i de andre häraderne Sandmylla; dock träffas flere afvikelser härifrån.

2:0 Inwånare.

Folk m å n g d e n uti hela Lännet utgör 118,154 personer, deraf äro 62,247 mantalskrifne, och 55,907 mantalsfrie, — den är i tillagande, hwartill orsaken är jordens stigande odling och deraf blifwen möjlighet för hemmanslöfning i mindre delar samt flere Torps anläggande.

Follet. Dess bildning, hwad Allmogen rör, sträcker sig endast till lärande af Christendomen och hjälpslig skrifning; dess sedlighet är i allmänhet oklanderlig. Det har anlag för allahanda nöjder, förkärbigar sjelf alla sina åkerbruks-redskap och bygger sjelf sina hus; tillverkar hemma alla wanliga wäfnader, deraf en stor mängd för Städernes behof afyttras, — har inom sig alla nödige handtverkare, — är flitigt i arbete, och har hittills varit i allmänhet wälmående, men att denna wälmåga är i aftagande stönjes af lagsökningarnes ökade mängd och de under sistförflutna året, mångdubbelt emot förra åren hållne executive auctioner å Fastigheter, hwartill den minskade affättningen och låga priset på Landtmanna waror af alla slag, äro orsaken. På arbetare är ingen brist, men prisen på dagsverken äro likwäl nu lika så höga, som då spannemålen och öfrige nödwändighets-waror gällde mycket mindre än nu. Orsaken är lättheten för dagsverklaren att äfwen då han arbetar mindre, hafwa sin utkomst.

3:0 N å r i n g a r.

Jordbruk. Detta utgör Landets hufvudnäring. Brufninas, fältet

fättet är olika uti olika trakter af Lännet. Uti Tjust häradet brukas i allmänhet tvefåde eller jordens besående med råg eller hvete hwartannat år. Uti de öfrige häraderna är deremot tredingsfådet det allmännaste, der $\frac{1}{3}$:del af jorden besås med råg eller hvete, $\frac{1}{3}$:del med korn, hafre, ärter, lin och potatöes, och $\frac{1}{3}$:del trädes. Der trefåde brukas, odlas Potatoes på den del af jorden, som för året är i bruk, och öfver allt i Lännet odlas denna växt till sådan myckenhet, att hela brånwins-tillverkningen derpå är grundad. Circulationsbruk är blott på få ställen antaget, men nytan deraf begynner att mera allmänt inses, och på de trakter, der lokalen tillåter ett sådant brukningsfätt, blifwer det troligen snart mera gängse. Trädgårdswäxter odlas i allmänhet till husbehof och i grannskapet af Städerna öfwen till affalu; hampa och humble endast till husbehof, men lin i wanliga år, mera än å Landet föräblas, så att betydlig försäljning deraf sker, så wäl i Städerna af Lännet, som uti angränsande Län.

Sådes-productionen är, då misväxt icke inträffar, större än Lännet tarfwar, hwilket förhållande först i senare åren inträffat, och dertill hafwa orsakerna varit tillwäxande odlingar öfwer allt i Lännet, Spannemålens besparing genom användandet af potatöes till mångfaldiga behof, hwartill endast spannemål tillförene brukades, och synnerligast till brånwins-bränning.

Några mekaniska åkerredskap, andra än de wanliga äro icke i allmänhet brukliga. De flesta Possessionater hafwa tröstwerk, som dragas af Nyar.

W o s t a p s s k ö t s e l. I allmänhet är foder-tillgången icke uti lämpelig förhållande till den i bruk warande åkermidden. Härdwäls-ången är mindre bördig och försämras genom för strängt betande om hösten. Warnings häremot hafwa å Konungens Befallningshafswandes sida icke saknats. Madångarne äro deremot bördiga. Genom de många reban skeddade och under arbete warande odlingar af Måsar och Kärr, som sedan två till tre skördar såd derå erhållits igenläggas till ång, och genom en del af den reban i bruk warande öfrige åkrens insående med gräsfrö, som nu börlat mera än för widtagas, skall otwifvelagtigt fodertillgången ökas och Wostaps-skötselns förbättras samt åkerbruket öfwen derigenom komma i ett fördelaktigare stiel. Betesmarkerna äro i skogstrakterne tillräcklige och gode, men i de öfrige trakterne otillräcklige. Wostaps-creaturen äro i all-

mänhet af ett smått slag; men Professionaterne hafwa dels genom direct införföring ifrån Helstein och dels genom anskaffande från ställen inom Landet, der större slag gifwits, förbättrat Kreaturs-racen, och det är att förmoda att, i den mån Allmogen kan öka sina foder-tillgångar, den äfwen skall förskaffa sig ifrån Professionaternes Ladugårdar ett förbättrat kreaturs-slag. Ladugårds-afkastningen är i alla afseenden tillräckelig, icke allenast för Länets behof, utan lämna äfwen ett betydligt öfverflott af slagboscäp och något smör, som säljas till Huswudstaden och till Carlscrona.

I den mån Åkerbruket är i tilltagande, går Boscäps-skötseln äfwen i allmänhet till förbättring, och ehuru priserne på Ladugårds-afkastningen när äro lägre än de förta åren, har sådant icke hunnit att verka ofördelaktigt på dess skötsel; — för brist på hö innewarande år har dock antalet af Kreatur måst för tillfället på flere ställen minskas. För-äfweln är i sednare tider mycket förbättrad i synnerhet hos Professionaterne, som affätta ansenligt parti sin ull, huswudsaktligen till Klädes-Fabriquanterne i Norrköping.

S k o g a r. Som ofwan är nämndt bestå Skogarne här i Lännet huswudsaktligen af Furu, Gran, Ek och Björk; derförutan finnas i mindre mån alla andra i Landet wanliga trädslag, såsom Bok, Ahl, Asp, Åst, Lbnn och Lind med flere. Ehuru Furuskogarne, som äro de förnämsta ärligen förminskas genom ständig och betydlig afverkning, utan någon återplantering och utan tillbörlig wård om de unga träd, som uppväxa af sig sjelfwa, på den mark, der de gamla blifwit fällde, äro ännu i Lännet ansenliga skogstillgångar i de trakter, som äro något aflägsse från Städerne och Lastnings-platserne, men omkring dese är den till det måsta medtagen. Hwarken allmänna Lagen eller särskilta Författningar inskränka ägare af detta slags skog i hushållningen dermed, i annat afseende, än att des affwedjande på stenbunden mark är förbudet. Många tusende Tolfter Furubröder och plankor och ett ansenligt antal bjelkar försäljas ärligen uti Städerne och wid Köpingarne, och dessa Skogsproducter utgåra förnämsta export-artikeln från Lännet samt återbringa betydliga penningesummor bland allmogen. Det wore dersåre af wigt om några medel kunde användas för åstadkommandet af hushållning med Skogstillgångarne. Gran-skogen, hwars träd är mindre dugligt och mindre begärligt, är mera sparad, Ek-skogen, som å Krono- och Krono-skatte jord ej får fällas, utan efter Konungens Befallningshafwandes tillstånds-resolutioner, är wäl ännu betydlig, men ej af särdeles godhet, och wid den undersökning, som för 2:ne års sedan blifwit, på

Kongl. Maj:s Mådiga befallning, företagen af denna Skog, har, i förhål-
 lande till mängden deraf, en ringa del funnits för Kongl. Maj:ts och Kro-
 nans behof dugelig. Björkskogen, som växer hastigt och sprider sig wid-
 löstigt omkring, förser öfverflödigt Länets innebyggare med brännved, och
 deraf försändes åfven betydligt till andre Län, hushushålligen till Bleking.
 Recognitionsskogar finnas icke i Länet. De fläste skogar äro storstiftade,
 och wid i senare tider, på ett och annat ställe företaget Enskifte, har Sko-
 gen, likmåttigt försättningarne, blifwit orubbadt bibehållen i det stifte hvar-
 uti den förut varit delad. — Uti högst få byelag, och det endast uti de
 minsta, är skogen ännu samfäst, och blott uti 2:ne härader af Länet, nem-
 ligen Handbörds och Norra Möre, finnas härads-allmänningar, en uti
 hvarje, hwarest de hemmans äboar inom häradet, som sakna egna skogs-
 tillgångar njuta efter behof och tillgång utsyning. En Kronopark finnes
 nära intill Westermil, hvarå likväl är soga skog. Om Bränntorf finnes på
 något ställe i Länet är ännu icke kändt och behofvet deraf har ännu icke
 inträffat. Allmogens hus uppföras nu tämmeligen allmänt på stenot, öf-
 werstrykas med rödfärg och förvaras derigenom en längre tid från råta; —
 de inredas och ganska beqvämt. Stångfel-sättet är i allmänhet det gam-
 la med så kallad stid gårdesgård af spjelad gran eller furu; men på flera
 ställen, der odlingar företagas genom stembrytning användes stenen till
 gårdesgård.

Bergsrörelse. Endast 2:ne Jerngrufvor och den östwannäm-
 de Cobolts-grufwan finnas i Länet, de 2:ne förre uti Norra Tjusts Härad,
 den ena kallad Stensnäs i Ulna Socken och den andra Skårsjö i Try-
 serums Socken och den sednare i Södra Tjust, kallad Gladhammar uti
 Gladhammars Socken. Denna Cobolts grufwa är inom de sistförflutna
 fem åren, såsom öfwan är anmärkt, upptagen uti Gladhammars nedlagda
 Koppargrufwa och drifwes med största fördel. Nedlagde äro Solstad
 och förberörde Gladhammars Koppargrufvor, den förre i Misterhults
 Socken af Tunalåns härad. Orsaken till Solstad grufwas nedläggning
 var den mängd af watten, som der samlade sig, och hwars uppföring
 hitills, oaktadt flere försök, icke kunnat åstadkommas, och i Gladhammars
 grufwa upphörde malmströket.

Tillgångarne på malm uti förenämde jerngrufvor äro icke i aftagan-
 de. Masugnar finnas 11, nemligen 6 uti Tjusts härader, 2:ne uti Al-
 pelands, 1 uti Säfvedes, 1 uti Handbörds och 1 uti Södra Möre härad.

Den siffrämmande drifwes icke af brist på skogstillgång och malin, men de öfrige äro alla i gång, och få sin malin, dels ifrån ofrwanberörde Grufvor, dels ifrån åtskillige i deras grannskap warande sjöar, och dels ifrån Östergötlands och Nyköpings Län, dock har driften de senaste 2:ne åren, i anseende till brist på snö och deraf uppstått hinder för kol- och malintransporter, varit mindre liflig. Jernbruken äro till antalet tretton, 6 uti Ljusås, 3 i Åspeland, 1 i Sefvedes, 1 i Handbörds, 1 i Stranda och 1 i Öddra Möre härad, rörande hwilkas drift i senaste åren, desamma gällor, som, i detta afseende, är sagdt om Masugnarne. Dessutom finnas åtta Kniphamrar och fem Jernmanufaktur-Beräk och Gjutierier. Alla dessa Inrättningar, utom Masugnen i Öddra Möre synas blifwa drifne med fördel för ägarne, som alla anses för wälmående och förskaffa arbetsförljenst åt mångfaldiga hushåll. Priset på jernet har de senaste 2:ne åren varit mycket under hwad det war ae föregående, men tillverkarnarne hafwa dock troligen funnit sig belåtna, då tillverkningskostnaden, i anseende till spannemålsens låga pris, äfwen varit mindre än förr.

Ett Alunbruk finnes i Öddra Möre Härad, som drifwes med mycken kraft, och hwilket anses för en lönande rörelse, ehuru behållna inkomsten måste mycket förminskas, derigenom, att Alunstiffen måste hämtas ifrån Öland, der bruket äger sitt utmål, och hwarest det i fordnä dagar varit anlagdt. Wanliga tillverkningen för året uppgår till 1300 Tunnor.

Fabriker, Bruk och öfrige Näringar, hwilka icke hdra till Bergsrörelsen.

Åf sådane finnas Mittiosjö, hwaribland äro Ett Krutbruk, Sexton Pappersbruk, En Bomulls, och Nio Strump-Fabrik, Tjugo Garfwerier, Nitton Walskämpar, Tjugo Tegelbruk, Nio Oljeslagerier, Tre Färgerier, Sex Rindölsbruk, Ett Skeppswarf och ett Sockerbruk.

Strump-Fabriket anses gansta litet lönande, och tillverkningen beräskades är obetydlig. Sockerbruket har redan för fyra år sedan afstannat, icke derför att ju rörelsen varit fördelagtig, men emedan ägarne saknade det stora förlag, som för en förmonlig brukets drift fordrades. De öfrige

af ofwanberörde Inrättningar synas lönande, äro enlige med Ortens läge och natur-tillgångar, samt hafwa tillkommit och drifwas utan allt understöd af Allmänna medel. Krutbruket njuter dock ifrån Krone- och Kroneskatte hemmannen i Fliseruds So:cn allt det wärke, som wid Bruket erfordras, hwæremot dese Hemman äro befriade ifrån Kroneskjuts.

Bindringar. Sagt, — denna är icke af någon betydighet, idkas i allmänhet mera för nöje än för winst. — Fisket deremot wid Lånets Kuster och uti Skärgården är lönande. — Der fångas alla år mycket Småfisk eller Strömming, och somliga är tillräckligt deraf för Lånets behof; äfwen som alla andra uti Östernsön wanliga Fisksorter. — Skärgårdsboarne äro i allmänhet ganska wälstående. — Tjårbränning idkas allmänt i skogs-trakterne, ehuru fördelen deraf icke anses swarande emot wärdet af de dags-wärken, som på denna handtering måste användas. Kolning sker hufwudsakligen på Jernbrüksågarne enskilda skogar, de som äro af andra Hemmansägare i grannskapet af Bruken, — och denna näring anses fördelaktig. Pottaska tillverkas endast på ett ställe i Lånet, — och det högst obetydligt. — Orsaken är brist på bolkfog i den Orten. Saltpetter tillwärlas betydligt, och Lånets hela Saltpettergård utgöres deraf. Här finnas 25 Saltpetter-Plantador, för hwilkas anläggning ägarne njutit understöd af Staten, med 50 R:dr Banco för hwardera, och J:karne af denna näringsgren draga deraf betydlig fördel. Linne- och Wle-wäfnader försärdigas i alla stugor på Landet, och de förra, uti de mindre fruktbara trakter af Lånet, till betydlig myckenhet. — Med begge slagen drifwes handel, så wäl å Landtmarknaderna, som i Ståderne. Med förslande af waror är ej någon förtjenst af betydighet, utom i trakterne af Jernbruken, hwilkas effecter transporteras Landwägen till närmaste Stad eller Köping. Winter-slöjder äro linne- och wle-spånad och wäfnad, dermed Qwinnsfolken syfellsätta sig, såsom ofwan är anmärkt, förmonligt. Mannso!kens tid om wintern upplages med skogsarbete och tröskning. Sjöfarten syfellsätter mycket folk, medelst transporter af Skogs- och Brüks.effeter, dels emellan Köpingarne och Ståderne i Lånet, och dels deremellan och aflägsnare orter. — Farkosterne tillhöra i allmänhet de Handlande i Ståderne eller Köpingarne. För manskapet är förtjensten wäl icke stor wien säker. — Deremot har det wisat sig, allt för ofta, att då Allmogen lägger sig till Fartyg och beqagnar dem i egna handels-speculationer, denna näring warit förderfwilig. Bonden

har ej förmått beräkna resultatet af sitt företag. Af ofkunnighet om Fbr. fattningarne har han blottskått sig för vidare förluster, förlorar hägen för sitt wänliga arbete, och finner sig sluteligen hafwa onyttigt förspilt den tid och de tillgångar, som han med fördel kunnat använda på jordbruket. —

H a n d e l. Skogs- och Brufs-effecter, Ladugårds-afkastning, Linne- och Ulewåfnader samt Ristwaror försållas dels i Städerne, dels i Köpingarne samt å Landmarknaderna. Någon annan handel å Landet drifwes icke. Mångfaldige och goda wägar i Landet samt Lånets långsträckt låge wid sjöflusten gbr communicationen emellan alla puncter lätt. Skredfarihandel idkas ej af Lånets Innewånare, men Westgöthar besöka det i betydlig myckenhet. Der flere wägar finnas nödiga blifwa de tid efter annan anlagde, och marknadsplatserne i Lånets äro tillräcklige emot behöfwet. —

4:0 P o l i t i s k F ö r f a t t u n g.

R a m m a r w e r k. Några ånyo Skatlagde, af öde upptagne eller i ödesmål förfallne Hemman finnas icke i Lånets. Nybyggen, efter skedde hemmansklyfningar, äro deremot många, som inom senast förflutne fem åren tillkommit. Nästan uti alla Byelag hafwa ägorne undergått storfästebesdelning, men på få ställen hafwa enstiften blifwit företagne. Markens beskaffenhet i allmänhet tillåter icke detta delningsått, utan flere grannars för stora lidande. Likwäl äro många spridda trakter, der Enstiften kunna äga rum, när Jordägarna wilja inse fördelen deraf. — Att Bruf och Wattenwerk, hwilka alla för sin drift äga rättighet att uppdämma watten, förorsaka stor skada på de ofwanföre sådane anläggningar warande sidländta ägor, är otwifvelagtigt. I synnerhet inträffar detta omkring Emåden och Stångan, wid hwilkas bräddar flere tusende Tunneland lida af öfwerwadning. Tabellen för Landet upptager de Hemman af olika natur, som tillhöra Kronan. Några andra Lågenheter, såsom Bruf, Dwarnar eller dylika, Kronan tillhöriga finnas icke. Ett hemman uti Lönneby af Calmar Socken tillhör Calmar Hospital; 6 $\frac{1}{4}$ Hemman uti Säfwebes Härad och Lönneberga Socken tillhör Upsala Domkyrka. Flere till sådana stiftelser anslagna Hemman finnas ej.

S t a t s - B i d r a g. Då Landtmannen hade en mera lifsig ofskättning af sina producter och såmedelst fick tillgång på penningar, utgjor-

des Allmänna Önera och Besvär med lätthet, och tyngden deraf på Naringarne var icke känbar. Nu utgöras skatter och utskylder med svårighet, och werkan, penningebristen, måste blifwa ofördelagtig på naringarne, men skattet, på hvilket allmänna Önera utgå här i Länets har derpå intet inflytande. Den ena orten är framför den andra i detta afseende för lågets skull, hvarken gynnad eller tryckt. Evenne allmänna Landsvägar genomstryka hela Länets längd, och flera allmänna vägar genomfåra det på bredben, så att af Kronostjuts och inqvartering känna Länets Innevånare nästan lika tyngd. Lika förhållande inträffar med Gästgifsware-skjutsen, då wid alla södre vägar Gästgifswaregårdar äro inrättade. —

Grunden för utfinnandet af de värden, som uti Tabellen blifwit för Allmänna Önera och Besvär utförde, är, hwad Bewillningen widkommer, hämtad ur 1822 års Taxerings-Längder, och för ständiga räntorne medium af sistförflutne fem års markegångspris. För bestämmandet af kostnaden för indelta Snekter och Båtsmans-hället, har man antagit, att indelt Soldat, med beräkning af hwad hans Lorp, om det bortarrenderades, skulle gifwa, kostar i årligt underhållande 60 R:dr Banco; — en Båtsman 50 R:dr, — en Husar 100 R:dr, och en LifGrenadier, med inberäkning af Vacance-afgiften för hästen, 133 R:dr 16 f. allt Banco. — Snekter och Båtsmanshållets Klädespersedlar, åtnjutande spannemål och sörenämnde Vacance-afgift är förvandlad till penningar efter förberörde medelpris. — Clericiets afdelning är olika uti olika Socknar, men öfwerhuswud har blifwit antaget, att de fördelar det åtnjuter, efter fem års medelpris förvandlade, uppgå för hvarje Pastor, af hvarje helt Hemman till 11 R:dr 24 f, för hvarje Capellan till 4 R:dr, och för öfriga Kyrkobetjeningen till 3 R:dr allt Banco.

De bidrag, som i allmänhet göras till de Fattigas underhåll i Socknarne, bestående af spannemål och matwaror och några lass wed från hvarje Hemman, förvandlade till penningar, uppgå till omkring 4 R:dr Banco. Skjutsningen anses nu mera i allmänhet icke för någon tyngd, i anseende till den höga lega, som betalas, men då det tillwål för somliga Hemman kan wara annorlunda, har wärdet af detta besvär, inberäknadt Kronostjutsen blifwit upptagit till de i Tabellen utförde summor. Wäghållningsbeswäret är olika känbart uti olika trakter af Länets; — wärdet deraf är utfördt efter de uppgifter, som derom erhållits. Diverse Önera och Besvär såsom Tings-, Kyrko-, Prestegårds- och Arresthus-byggnader, Jagtredskaps underhållande och Stallgångar samt bresbåring, träffa Hemmanen olika efter

deras olika natur, och har derföre icke funnat öfverhuswud lika utföras, men i den mån dessa besvär åtsölja de särskilda Hemmanen, äro de, efter hwad skäligen antages funnat, utförde.

P o l i t i. För ordningens och sedlighetens widmakthållande, äro af Konungens Befallningshafwande flere Författningar widtagne. Ordningssmän finnas uti hwarje Byelag. — De ombytas hwarje år wid Ballborgsmåso Socknestämman; — handhafwa Byordningen, som är gifwen för hela Länets och hafwa defutom särskilda för dem utfärdade Instructioner. Fjerdingsmännen hafwa äfwen instructioner för deras förhållande. På alla Gästgivarregårdar måste en Fjerdingsman å Helgedagarne vara tillstädes, för att der afbjä oordentlig lefnad. — Skolor finnas i hwarje Socken, der Allmogens barn, emot betalning till Skolemästaren lära att läsa och skrifa; men Undervisningswerk för söljder finnas icke. Öfverhållswården hafwa Kyrko-Råden inseende, och wid af dem, hos Konungens Befallningshafwande gjord anmälan om behof af Läkare-biträde, förordnas Provincial-Läkarne, att sådant biträde lemna. — Ut i alla Församlingar finnas Vaccinateurer, som oflanderligt fullgöra sina skyldigheter. Fattigförörjningen åstadkommes i allmänhet genom spannemåls och matwarors lemnande till de behöfwande, efter hemmantalet; blifwande derjemte de mest orkeslösa härbergerade uti Socknarnes Fattigtugor, som af Socknen gemensamt underhållas. Hwad Allmän Lag och särskilde Författningar stadga i afseende på Gästgivarierne är sammandraget uti en Rungörelse, som är tryckt framför hwarje Gästgiveri-dagbok, och om de gifna föreskrifterne åsidosättas, uteblifwa icke åtal och answar derföre. — För rosdjurs utdöande äro Warg-gropar på flera ställen i Länets anlagde. — Jagttyg underhållas, och Skallning anställas, dels å inhuggen luderplats, dels på andra ställen der rosdjur wisa sig.

5:0 S t å d e r.

C a l m a r. Inwånarnes antal är 4,727. Stadsens näringsfång grundar sig hufwudsakligen på handel med Slogs- och Wreks-effecter, som bitföras icke allenast från största delen af detta Län, dels söl- och dels landwägen, utan ock från flere Socknar i Kronobergs Län, och hwilka exporteras hufwudsakligast på Holstein, Dancka därne, Lybeck, Pommern och Mecklenburg, med de Handlandes egna fartyg. Några expeditioner gbras äfwen

Äfwen ärligen till Mebelhafwet, hwarifrån Salt hemfördes. Handeln är i fallande, hwartill brist på penningar å de Orter, der Effecterne affättas, är wällande. I den mon dessa betalas dåligt utomlands, måste de Handlande här falla inköpspriserna samt inifrånka sin rörelse; och således har handelns nu warande tillstånd otwifwelagrigt ett menligt inslytande på Märkingarne i Landet. Här war tillförene allmän wålmåga, men för närwarande är fattigdomen allmännaast. Af Fabriks-inrättningar finnas tre, för snus, och tobaks-tillwerkning, af hwilka en i synnerhet bragt ågaren till wålstånd. De andre två drifwas i smått och anses äfwen i sin mon lönande. Ett Sockerbruk, som ärligen tillwerkter mycken och wål crediterad wara, tros drifwas med fördel. Här finnas 2:ne Skeppswarf, af hwilka det ena, inom de sednaste fem åren blifwit nedlagt, och det andra drifwes högst obetydligt; — följer af stagnation i handeln. — Handwerkerierne äro uti en dålig beldgenhet. Flera mästare finnas uti alla professioner, än som kunna finna syfelfättning, och en mängd icke mästare brottas med dem om det arbete, som kan wara att tillgå.

Några särstilla prohibitiwa Författningar till fördel för Staden gifwas icke. — Stadens jord användes hufwudsfalligen till åker för råg, hweete och korn samt potatoes, ång och betesmark. En ringa del brukas för trädgårdswäxter.

Uti Staden finnes en Trivial-Skola, med en särstild clas för dem, som egna sig åt närwande yrken; — Ett Gymnasium, samt widare en af Staden underhållen Skola, der barn af den fattigaste delen få för intet lära Christendomen och att skrifa. Sjukwärden härstädes besörjes af en Stads-Chirurg, som lönes af Staden. En Provincial-Läkare, en Lazarett-Läkare och 2:ne andra practicerande Läkare äro äfwen här boende och betjena dem, som äro i behof af deras hjelp. — Utom det att Staden, dels genom taxerad bidrag, dels genom de wanliga och dels genom öfwerenskomna afgifter till de fattiga, underhåller en inrättning, hwarmed emellan 30 och 40 fattiga fränfallna barn njuta föda, kläder, undervisning uti att läsa, skrifa, räkna samt uti de sädde, hwarföre barnen kunna hafwa fallenhet, till dess de blifwa femton år gamla, underhållas Tolf ålderstigna Personer uti Stadens fattighus; hwarjemte äfwen andra lunnbart fattige personer njuta en gång i hwarje månad ett efter tillgångarne lämpadt penninge understöd. — Ett Lazarett för Länet med 34 sängar, der hufwudsake-

ligen Veneriskt sjuka söka bot, är här beläget, hwilket underhålles dels med det bidrag, som Kongl. Seraphimer-Ordensgillet lemnar, och dels med den i Lånet utgående allmänna Curhus-afgiften af 3 ß . för hwarje mantalskriswen Person. Här är ock ett Dårhus för 8 Personer, som underhålles dels af egna sonder och dels af Kongl. Seraphimer-Ordensgillet.

W e s t e r w i k. Folkmängden är 2,672 personer. Näringskänget grundar sig på utrikes handel. Den drifwes medelst export till aflägsnare orter af ortens producter jern, beck, tjära, bräder, plankor och bjelkar, hwarpå dock i senare åren varit liten eller ingen winst. Denna handel har dock bidragit, att fartygen kunnat kostnadsfritt segla till främmande orter, der de under senaste tiden funnit någorlunda lönande frakter. Wid återkomsten hem medföra de wänligen salt. Inga andra manufacturer finnas der än en Klådes-Fabrik, som tillverkar goda och fasta kläder, men hward dock är trög affättning, som torde härdrå från en nu mera inskränkt förbrukning, och på andra orter skad tillverkning af denna wara. Den werkan af handels släta tillstånd på öfrige näringarne, och belägenheten af handtwerkerierne gäller här hwar som rörande desse ämnen är sagdt wid beskrifningen öfwer Calmar. —

Uti Westermil finnes en Elementar-Skola, der Läraren Idnes af Staden. För sjukvården är en Stads-Physicus, som Staden låner, hwarförutan flere Läkare der äro boende som betjena de sjuka. Der är ock under de sednast förflutne fem åren inrättadt ett Curhus med 14 Sängar för veneriskt sjuka, så wäl från Staden, som från Landet deromkring, hwilket underhålles af enahanda tillgångar som Lazarettet i Calmar. — De fattige i Westermil underhållas, dels med ränta af ett genom gåfwor och testamenten samlat capital 2900 R:dr och dels genom tayeradt årligt bidrag af 900 R:dr samt wisa procent af Doupteckningar och Auctioner. Med dessa inkomster underhålles öfwen en Arbetsinrättning för 25 fattiga barn. — Här finnas desutom 2:ne Fattighus, det ena inrättadt af framledna Fru Cederslycht med en fond af 5,555 R:dr 26 ß . 8 rst. och det andra af Staden.

Uti Tabellen är för Westermils Skjuts intet wårde nlsfördt, emedan den utgöres af Tyra under Staden lydande Corp, utan att Staden dermed bekungas.

Wimmerby. Innemånarnes antal stiger endast till 893 personer. Stadens bestånd är hufvudsakligen grundadt på jordbruket och i mindre mon handel med kramvaror, orår och victualier samt handtverkerier.

Stadens Handlande förse kringliggande trakt med de förstnämnde och tillhandla sig de senare Articularar, dem de hufvudsakligen afsätta på Stockholm. Genom flere wid Wimmerby sammanstående allmänna wägar har Staden öppen communication på alla håll.

Handel och Ndringar derstädes kunna under de sistförflutna fem åren icke anses hafwa något eller fallit, utan äro i lika stiel. Genom den i Februarii månad stfledit är timade eldsvåda, hvarigenom Staden till betydlig del lades i aska, wällades wäl för ögonblicket fullkomlig stagnation i all rörelse, men de Brandskadade erhöilo hastigt understöd och blefwo snart i tillfälle att fortsätta sina yrken. Stadens Folkmångd har wäl efter denna olyckshändelse blifwit förminskad på omkring ett hundrade personer, men desse hafwa varit sådana, som ej kunnat bidraga till trefnaden derstädes. Ehuru obetydlig denna Stad är och fastän den handel, som der drifwes måste lemna ringa winst, emedan Stadens Innemånare äro och hafwa i långliga tider varit fattiga, har den ändock ett fördelagtigt inflytande på Landets kultur och ndringar, ty den kringboende allmogen är i allmänhet wälstående, och rått många deribland förbögne. Några prohibitiwa Författningar till Stadens förmon gifwas icke. —

Handtwerkarna äro i allmänhet fattiga, dock finnes en och annan behållen. — Landmannen köper wänligen å marknaderne på Landet de handtwerkswaror som behöfwas och Staden Wimmerby drager derfdre blott till en ringa del, wid afsättningen af desse Waror, förmon af Landmannens förmdgenhet. —

Jorden användes måstels till producerande af Spannemål, Potatoes och Foderwäxter. Den brukas i allmänhet wäl och har Staden i wanliga år Potatoes och Halm öfwer sitt behof, samt aflåter öfwerstottet till Landmannen.

För undervisningen finnes i Staden en Trivial.Skola med en Rector och twenne Colleger. Sjukwården bestrides af den i Staden stationer

rade Provincial-Medicus för Norra delen af Länet. — Fattigförsörjningen som sker af Stadens Låne-Magazin och Fattig-Cassa är otillräckelig till tillgångens förekommande. En fond för detta ändamål har begynt samlas genom frivilliga bidrag, men den är ännu icke sådan, att någon förändring i Fattigförsörjningen kunnat vidtagas.

Calmar Lands-Cancellie ut supra.

Å Landshöfdinge-Embets wagnar.

A. STRÅLE.

C. M. LUNDSTEDT.

Tabell för Städerne i Calmar Län år 1822.

Städernes namn.	Staden tillhörig jord.	Utsåde af											Medel afkastning sedan utsådet är afdraget.						Underhållne Kreatur.						Uppskattadt värde.						Statsbidrag.																				
		Staden tillhörig jord.		Utsåde af									Medel afkastning sedan utsådet är afdraget.						Underhållne Kreatur.						Uppskattadt värde.						Statsbidrag.																				
		St.	Lunl.	Lunl.	Lunl.	Summa Tunnland.	Summanotal.	Smelte.	Skäg.	Rorn.	Safte.	Blansfib.	Sitter.	Potatoes.	Smelte.	Skäg.	Rorn.	Safte.	Blansfib.	Sitter.	Potatoes.	Skafar.	Djar.	Ror.	Ungbofskap.	Sfar.	Swin.	Östlar.	St.	R:d.	R:d.	R:d.	R:d.	St.	R:d.	R:d.	R:d.	R:d.	St.	R:d.	R:d.	R:d.	R:d.	St.	R:d.	R:d.	R:d.	R:d.	St.	R:d.	R:d.
Calmar .	584	351 ¹ / ₂	381	535 ¹ / ₂	1,268 ¹ / ₂	5	139	106	26	—	5	351	—	1,025	533	133	—	57	3,159	119	40	150	11	35	140	—	420,394	32,305	36,275	488,904	840 ² / ₃	64 ⁵ / ₈	226 ¹ / ₂	2,557 ¹ / ₂	1,458 ¹ / ₂	3,167 ⁷ / ₂₄	711	750	325	395	1,470	2,77 ¹ / ₂	544	1,200	5,524	17,391 ⁷ / ₂₄					
Westerwif	500	478	843	2,976	4,297	7	88 ¹ / ₂	—	—	—	—	480	—	530	—	—	—	—	2,880	60	67	214	26	169	73	13	110,865	62,275	30,715	203,855	221 ¹ / ₂	124 ⁷ / ₂₄	61 ¹ / ₂	569 ¹ / ₂	585 ¹ / ₂	1,563 ¹ / ₂	517	500	266 ² / ₃	278 ¹ / ₂	1,045 ¹ / ₂	1,050	—	316 ² / ₃	3,586	8,078 ¹ / ₂₄					
Wimmerby	117	203	453	2,500	3,156	9 ¹ / ₂	60	38	2	—	4	200	—	360	152	8	—	12	1,600	50	19	120	6	86	101	—	23,500	38,300	4,000	65,800	47	76 ⁷ / ₂₄	8	223	49	403 ⁷ / ₂₄	193	100	44	36	180	92	400	185	863	2,316 ⁷ / ₂₄					
Summa	1,201	1,032¹/₂	1,677	6,011¹/₂	8,721¹/₂	21¹/₂	287¹/₂	144	28	—	9	1,031	—	1,915	685	141	—	69	7,659	229	126	484	43	290	314	13	554,629	132,880	70,990	768,559	1,109⁵/₂₄	265²/₂₄	296	3,369¹/₂	2,093	7,134¹/₂₄	1,421	1,350	635²/₃	709²/₃	2,695¹/₂	3,917	944	1,701²/₃	9,973	27,786¹/₂₄					

Calmar Lands. Contoirden 27. December 1822.

På Landskapsdinge, Embetets wågnar

Stråle.

C. M. Lundstedt.

